

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 16 (251) серпень 2012

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ№ 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази
даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради і> ганського
національного університету імені Тараса Шевченка (протокол
№ 10 від 27.04.2012 року)

Виходить двічі на місяць

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. **Жевакіна Н.В.** Визначення сутності поняття безробіття в соціальному забезпеченні 5
2. **Маркова Н.В.** Державні соціальні гарантії у сфері соціального захисту 13
3. **Акіншева І.П.** Агенти політичної соціалізації 21
4. **Дедов Є.Г.** Самоменеджмент в соціальній роботі 25
5. **Філіппов Ю.М.** Основні складові проблеми працевлаштування випускників навчальних закладів 31

ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

6. **Сечка С.В.** Становлення руху студентських будівельних загонів на території України (60-ті рр. ХХ ст.) 41
7. **Калуга Т.О.** Методологічні аспекти дослідження понятійно-термінологічної системи вітчизняної педагогіки. 20-30 хроків ХХ століття 49
8. **Івченко Т.В.** Створення нової системи підготовки робітничих кадрів в Україні у 40-х рр. ХХ століття 56
9. **Камакіна Н.В.** Ретроспективний аналіз заходів з покращення навчання іноземних мов у школах України (60-80 роки ХХ століття) 62
10. **Чертова К.М.** Розвиток соціального виховання школярів в Україні у другій половині ХХ століття 70

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ

11. **Гаміна Т.С.** Спілкування батьків з дітьми - основа сімейного виховання 82
12. **Песоцька О. П.** Робота з батьками наркозалежної дитини... 91
13. **Мурашкевич О.А.** „Школа неформальних лідерів" як форма профілактики вживання психоактивних речовин підлітками 98
14. **Лосєв В.П.** Захист прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в роботі служби у справах дітей Луганської обласної державної адміністрації 105

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

15. **Островська Н. О.** Основні складові соціально-педагогічної діяльності щодо формування усвідомленого батьківства молоді 115

АГЕНТИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Розвиток України як громадянського суспільства багато в чому залежить від успішності політичної соціалізації майбутнього електорату. Проблема політичної соціалізації молодого покоління пов'язана з процесом демократизації нашого суспільства, де на першому місці стоїть проблема особистості.

Людина не народжується політиком, як не народжується вона й особистістю, чи, тим більше, громадянином. І громадянином, й особистістю її визнає суспільство, виховавши в неї відповідні якості. Для громадянина це законослухняність і лояльність до суспільства, його політичної системи і відповідної політичної культури.

Метою статті є характеристика агентів політичної соціалізації.

У традиціях вітчизняних психолого-педагогічної й соціологічної наук проблеми політичної соціалізації розглядалися в основному через проблеми політичного виховання, політичного навчання й освіти. У дослідженнях В. Байкової, В. Васильєва, Д. Гілязітдинова, А. Деркача, П.Позднякова, Ф. Шереги, А. Яковлева та ін. аналізувалися канали й механізми політичної пропаганди й агітації, їх результативність, вплив на формування політичних переконань.

Окремі аспекти політичної соціалізації достатньо широко представлено в науковій літературі. Філософсько-соціологічні аспекти відображено в працях А. Бандури, Н. Недикова, Д. Істона, Б. Скінера, Е. Швачко та ін. Політологічні проблеми висвітлено в роботах С.Рощина, С. Разуваєва, В. Павловського, Е. Головахи, В. Пухляка, С. Макеєва, А.Надточія, Е. Шестопада. Питання політичного виховання розкрито в дослідженнях Н. Гаврилова, І. Жадан, О. Кожемякіна, Л. Лепіхова, С.Максименко.

Політична соціалізація - це процес включення індивіда в політичну систему через передання йому досвіду даної системи та суспільства, що виникло на її основі та закріплене в політичній культурі. Тобто це процес взаємодії індивіда і політичної системи, метою якого є адаптація індивіда до даної системи, перетворення його на особистість громадянина. Значною мірою політична соціалізація є керованим процесом. Державі не байдуже, які громадяни виховуються у суспільстві, як вони ставляться до пануючих у ньому правових норм і політичних цінностей. Ще Аристотель писав, що справжнім мірилом політичної системи є той тип громадянина, якого вона виховує. Згідно з таким поглядом, хорошою є держава, що «продукує» хороших громадян [1].

Агенти політичної соціалізації відіграють найважливішу роль у процесі її розвитку й становлення. До безпосередніх агентів політичної соціалізації належать політичні інститути й організації – держава, політичні партії, рухи, політичні еліти й лідери. Сукупність цих чинників створює політичну систему суспільства, яка з допомогою політичних механізмів прагне контролювати й спрямовувати політичну поведінку особистості. Агенти політичної соціалізації виступають також способами й засобами вираження політичної активності особистості, її політичного самоствердження. На різних етапах розвитку особистості й у різних країнах на перший план висувуються різні агенти, залежно від конкретних обставин політичного життя, особливостей політичного устрою суспільства й т. ін.

До агентів політичної соціалізації належать не тільки власне політичні, але й ті, що не стосуються безпосередньо політики: сім'я, ровесники, однокурсники, сусіди по гуртожитку, система освіти в цілому, церква, професійні, студентські організації, культурні й спортивні об'єднання й т. ін. Важливими агентами політичної соціалізації є ЗМІ, які справляють сильний вплив на формування особистості [2, с. 21].

Первинний інститут, в якому започатковується політична соціалізація індивіда, - це сім'я. Сім'я - унікальний соціум, що живе за законами системно-функціональної достатності, де суб'єкти об'єднані сукупністю міжособистісних відносин, що формуються у спільній діяльності та проявляються в любові, прив'язаності, інтимності. Сім'я - осередок відносин, прийнятих у даному мовному середовищі, соціокультурній спільності, її традицій, обрядів і звичаїв. Сім'я здійснює базову соціалізацію, опосередковує вплив як культурних, так і соціально-політичних змін, регулює відносини між людьми, сприяє прилученню до загальнолюдських цінностей. Сім'я - основна ланка, здатна забезпечити входження людини у великий, складний і повний суперечностей світ суспільних відносин. Вона була і залишається вагомим інститутом політичної соціалізації з раннього дитинства. Основні принципи демократії підказують напрямки перших кроків до політичної соціалізації. Очевидно, що ці принципи можуть бути реалізовані лише в тому разі, коли особистість має достатній рівень культури політичного мислення як основного елемента політичної свідомості та політичної культури [3, с. 23].

Більш ефективним, ніж закони в справі передачі громадянського досвіду молоді є шкільне виховання. Тому держава повинна здійснювати свій вплив через систему народної освіти на підростаюче покоління до моменту повного формування його духовності, моральних принципів.

Зміст цінностей та ідей, які прищеплюються молодому поколінню, а також методи переконання в різних країнах різні. Необхідно лише врахувати, що деколи програмні уроки менш ефективні, ніж існуюче оточення майбутнього громадянина – приклад учителя в ставленні до демократії, історії нації, культури; висвітлення матеріалу в підручниках під відповідним кутом зору (або без нього); формальні щоденні ритуали; патріотичні пісні; позакласні заходи; дискусійні клуби; участь самоврядуванні.

У школі, в змісті й організації освіти – доля національного відродження в Україні. Достатньо залишити школу попередньою – з її авторитаризмом і лицемірством, з казенною ба йдужістю до дитини, зі спалахами ворожості до їхніх батьків – і шкільний конвеєр і далі без упину постачатиме суспільству молоде покоління із застарілими, безсистемними напівзнаннями, відлучене від праці, позбавлене моральної, політичної і громадянської культури. Молодь буде позбавлена будь-якої надії на самоутвердження, самовираження, самовдосконалення, у неї пропаде мета і смисл будь-яких позитивних мотивів для навчання, роботи, творчості, політичної діяльності.

Чим вищий рівень освіти, тим вищий інтерес молоді до Учасі в політиці. Адже існує прямий зв'язок між освітою, підготовкою молоді та усвідомленням нею факту впливу Уряду на розвиток індивідуума; інтересом молоді до політичного життя, обсягом і широтою знань та суджень про політику, бажанням обговорювати політику. Більш

високий рівень освіти асоціюється зі зростанням віри у можливість участі в житті суспільства і зі зміцненням почуття впевненості в собі і віри в інших [4].

Коли ведемо мову про процес політичної соціалізації індивіда, можемо зробити наголос на головних факторах, які впливають на цей процес. Це – власний життєвий досвід; міжособистісні комунікації; соціальні інститути; та, як специфічний фактор, ЗМК, які дають можливість кожному бажаючому скористатися „спільним” досвідом, поданим у вигляді різних форм і змістів.

Нині у нас спостерігається підсилення процесів стихійної політичної соціалізації. Вони відбуваються в складних політичних, економічних, соціальних умовах, адже одна система цінностей була дискредитована, а інші, засновані на принципах демократії, ще не закріпилися в масовій свідомості та поведінці. Колапс політичної соціалізації має свій прояв, перш за все, на рівні політичних систем, партій, організацій, інститутів. Масово втрачається довіра до влади, офіційних політичних структур, відмова їх підтримувати, політичний абсентеїзм, зневіра в тому, що особиста участь може вплинути на політичний процес. Проте усвідомлення можливостей варіантів поведінки, скасування обмежень сприяють подальшому вивільненню від прорадянських механізмів політичної соціалізації.

Та аж ніяк не можна констатувати, що новий політико-соціалізуючий механізм уже склався. Він лише формується під впливом кризових ситуацій в соціально-економічній та політичній сферах. При цьому простежуються дві тенденції. З одного боку, демократичні перетворення посилюють потребу в політичному розвитку особистості, в її активному включенні до політичного процесу. З іншого – зберігається тенденція до відчуження людини від держави і політики. Ситуація ускладнюється тим, що соціальні інститути та структури влади, будучи каналами офіційної політичної соціалізації, часто продовжують „апелювати” до раніш сформованих патерналістських і конформістських уявлень, орієнтацій та переконань громадян. Домінуючі раніш ціннісно-політичні уявлення і установки, традиційні стереотипи політичної поведінки вступають у протиріччя із завданнями демократичного реформування суспільства [5]

Процес формування політичної культури, а отже й політичної свідомості молодого покоління шляхом політичної соціалізації, пов'язаний з усвідомленням себе як громадянина, політично дієздатної особистості, є складний і тривалий. Формування громадянина, патріота своєї країни є важливою потребою нашого суспільства. Дієвою є роз'яснювальна, просвітницька робота в поширенні політико-психологічних знань, яку здійснюють різні інститути політичної соціалізації (сім'я, школа, громадські та політичні організації). Розуміння соціально-психологічних детермінант політичної свідомості молодого покоління, що формується в процесі соціалізації, дозволить побудувати таку систему психолого-педагогічних впливів, яка сприяла б підвищенню політичної активності не лише молодого покоління, а й суспільства в цілому.

Вироблення стійких переконань, позицій, світогляду є важливою складовою політичної соціалізації індивіда. Розвинута політична свідомість стає гарантією стабільної політичної участі громадянина в суспільному житті, чіткої ідеологічної орієнтації, без якої неможлива «політична людина».

Література

1. **Колодій А.** Політологія / А. Колодій. – К.: Ельга – Н., 2000.
2. **Загородній Б.І.,** Курило В.С., Савченко С.В. Політична соціалізація студентської молоді: досвід, тенденції, проблеми / Б.І. Загородній, В.С. Курило, С.В. Савченко. – К.: Генеза, 2004.
3. **Костюк М.В.** Роль політичної соціалізації у формування громадянина / М.В. Костюк. – Мат. I Всеукр. науково – практ. конфер. – 20-22 січні 2010. – С. 23.
4. [http:// ru.osvita.ua](http://ru.osvita.ua)
5. [http:// www.politik.org.ua](http://www.politik.org.ua)

Анотація

Акіншева І.П. Агенти політичної соціалізації

Дана стаття аналізує агентів, які впливають на формування політичної соціалізації. До агентів політичної соціалізації належать сім'я, ровесники, однокурсники, сусіди по гуртожитку, система освіти в цілому, церква, професійні, студентські організації, культурні й спортивні об'єднання й т. ін.

Ключові слова: соціалізація, політична соціалізація, агенти політичної соціалізації, сім'я.

Аннотация

Акиншева И.П. Агенты политической социализации

Данная статья анализирует агентов, которые влияют на формирование политической социализации. К агентам политической социализации относятся семья, ровесники, однокурсники, соседи по общежитию, система образования в целом, церковь, профессиональные, студенческие организации, культурные и спортивные объединения и т.п.

Ключевые слова: социализация, политическая социализация, агенты политической социализации, семья.

Annotation

Akinsheva I.P. Agents of political socialization

This article analyses agents which influence on forming of political socialization. To the agents of political socialization family, persons of the same the age, однокурсники, neighbours, belong on a dormitory, system of education on the whole, church, professional, student organizations, cultural and sporting associations, etc.

Keywords: socialization, political socialization, agents of political socialization, family.